

HORGAS BÉLA

Az ötezer éves ember

II.

Horgas Ádámnak

A táncosnő odalépett Fernuttihoz. Szép, erős lábán fehér tornacipő. Az arca is fehér. Riadt vonalak. A haja föltűzve: sötét sapka. Nyaka hosszú, mélyen kivágott blúza borvörös. A ponyvát tartó rúd, valahol a magasban, bántóan nyikorgott. A buszpályaudvarról rekedt, fáradtan sürgető, szaggatott kürtszó úszott a nyikorgás alá. Harmadiknak, közéjük szorulva, Mirandella hangja csapkolódott.

- Elmegyek - mondta a táncosnő, és egyik lábáról a másikra dőlt, mintha már úton is lenne.

- Hova? - kérdezte Fernutti, és elmélyülten figyelte a rudat.

- Miért - mondta a táncosnő, és billegése gyorsult, nyaka blúzához vörösödött.

- Azért nem kellene - ingatta a fejét Fernutti, de most sem nézett a nőre, tenyerével ütögette a rudat; a nyikorgás nem szűnt meg.

- Kellene. Már régóta kellene!

- Azért nem - makacszkodott Fernutti, és maga felé húzta a rudat.

- Kellett volna.

- Kérlek, ne beszéljünk erről.

- De - mondta Mirandella, és a nyaka lángvörös volt. - Egyszer ki akarom mondani.

- Kérlek, hogy maradj!

A nyikorgás most elhallgatott s Fernutti elégedetten támaszkodott a rúdnak. Odafordult Mirandellához, kicsit felhúzta a vállát, ugyanígy a felső ajkát, a szemöldökét, talán még a fülét is, s ahogy minden fölfelé rebent rajta, tágult és rezgett, olyan volt, mintha az egész férfi mosolyogna a talpától a feje búbjáig, és ez a testesült mosoly gyöngéden megérintené, aztán beborítaná az előtte állót. Mirandella lazulni érezte körvonalait.

- Táncosnő nélkül nem cirkusz a cirkusz, ezt te is tudod, Mirandella - mondta Fernutti, és a hangját is a nő köré fonta. - Rumbolassauval megkapasz kodunk, meg-lásd! Olyan lesz minden a cirkuszban, mint régen.

A sátorban egyetlen gázlámpa világított, sárgás gömbje jótékony homályban hagyta a teret. Fernutti hangja és mosolya ebben a bizonytalan árnyékosságban ringatta Mirandellát.

- Neked csak a cirkusz számít - védekezett reménykedve a táncosnő, és Fernutti felé dőlt.

A sátort tartó oszlop újra nyikorogni kezdett. Mirandella mereven figyelt, a nyaka visszafehéredett. Fernutti összeráncolta a homlokát, s ebben a pillanatban inkább százötven évesnek látszott, mint ötvennek.

- A cirkusz a minden, Mirandella.

- Nekem nem! - csattant fel a táncosnő, és megrázkódott, újra billegni kezdett álltában, a nyaka jégfehér. - Elmegyek! Itthagylak! Elég volt! Almánióval megyek! A Zéróban fogunk fellépni!

Fernutti hátralépett.

- Egy kupiban?! Mirandella! Egy mocskos yupi-tanyán?

- A Zéró Centerben!

- És Tubardó? Almánió nélkül mi lesz Tubardóval? A két gumiember összetartozik! Szét akarod szakítani őket? Igen?

Fernutti kiabált, keze ökölbe szorult.

- És Fernutti nélkül mi lesz Mirandellával? – kérdezte a táncosnő is kiáltva; a nyaka megint lángolt, aztán sírni kezdett. – Most kimondtam.

A rúd, valahol a magasban, rendületlenül nyikorgott, és most meglebbent, csattogott a ponyva is, ahogy rárohant az a híres akastyánhegyi szél, mintha figyelmeztetné Fernuttit a veszélyre. De mifélére? Ez nem volt tudható. Én legalábbis nem tudtam. Nem láttam át a dolgokon. Talán azért, mert Fernuttiékat sem ismertem eléggé. Talán lusta voltam, nem figyeltem közben, s ha mégis, hát rosszul, felemás módon, csak leskelődtem, mikor a leskelődő Jánt követtem és a modellező szakkörben, 1950 tavaszán, egy délután a kis Szombathy Katót kilestem, rettegett igazgatónk és úttörővezetőnk intó szavait, melyet Fernuttihoz intézett, kihallgattam; kérlek szépen, mondta a nagytestű bajszos igazgató szuszogva, ezzel a kis Szombathyval vigyázz, mert ha összeszűrőd vele a levét, kérlek szépen, ettől trippert is kaphatsz a töködbe, ez a kis Szombathy oltári nagy kurva, engem figyelmeztettek a járásnál, ez ott is bedolgozik; én nem értelek, kérlek szépen, hogy miért nem alapítasz családot, hogy miért kell neked állandóan kurvákat hajkurászni? ...Hallgatnom és értenem kellett a zsörtölődő, dörmögő hangon ömlő beszédet; a szakkör függönnyel elválasztott sarkában rakosgattam, a keskeny polcon matattam elmerülve, mikor az igazgató betört a szobába és ostorozni kezdte a spiritusz lángja fölött éppen lécet hajlító Fernuttit; dermedten figyeltem, hogy az úttörővezető habozás nélkül, szinte élvezettel használja azokat a szavakat, amelyeket ismertem ugyan, de az ő tanári száján elképzelni sem mertem volna; s hogy a trágárságok olyan könnyedén peregnék, szinte kifolynak belőle, egyszeriben valami mást is jelentenek, valami hősies tudást, tartást, amitől – úgy éreztem – mégis menekülnie kell az embernek; a fejem mellett nyitott ablak lengett, orgonaszagot és a közeli véce bűzét sodorta be a májusi szél, ki kellene rajta ugranom, zajtalanul megszökni, átfutni az udvaron, be a kertbe, és el, csak el, tovább; reccsent talpam alatt a padló, mi az, van itt valaki? hörrent az igazgató; repedezett, feketés ajkak, kefe bajusz, burjánzó szemöldök; dehogyl senki! Tagoltan, fölszólióan hangzott Fernutti válasza. Reszketett a térdem és melegség járt át. Megértettem, hogy lapulnom kell, hallgatnom, néma szövetségesnek lennem a hősi kalandban; hidd el, mondta fújtatva az igazgató, hogy én csak a javadat akarom; tehetséges ember vagy és szép jövő áll előtted, ha el nem baszod egy átfutó ribanccal, aki jön és megy, majd meglátod, hogy innen is továbbáll, mert ez a feladata, kérlek szépen, én pontosan tudom, nekem megsúgták a járásnál, ott azért én is vagyok valaki, miért nem hiszel nekem; magunk között szólva: ez a kis Szombathy végső soron egy spicli, kérlek szépen, de ezt letagadom, ha elmondod valakinek, és a nyakadat is kitekerem, ha visszaélsz a bizalmammal, remélem megértettél, és észhez térsz, amíg nem késő. De késő volt. A kis Szombathy újra meg újra jött a modellezőbe tapasztalatcserére, és aztán megalapította a színjátszók körét az iskolában, amelynek én lettem az elnöke. Szombathy közben irodalmat tanított. Kicsi, széles száját vastagon rúszozta. Szemüveges volt. Vöröshajú. Alacsony. Vékony. Sápadt. Mélyhangú. Feszés szoknyákban járt. Szűk, fekete és színes pulóverekben. Blúzban soha.

Száz pulóvere volt, száz kölniszagú, fényes pulóver, cérnavekony és bársonypuha. Kirajzolódott a melle. Erős, telt vádlija rezgett. Ha leült, azonnal keresztbe tette a lábát és hintáztatta. Kérlek szépen, mondta az igazgató, én semmit sem tehetek ellene, mert Szombathy elvtársnő egy szóra kiirtana innen, de figyelmeztetek, ha nem vennéd észre, ami a napnál is világosabb. Fernutti persze észrevette. Fölhúzta a szemöldökét, a száját, a fület, úgy vigyorgott Katóra. Fölhúzta a spicli fekete bársonypulóverét és borostás arcát a két előmeredő, barna csúcs közé fektette. Ezt is láttam (két fehér, előmeredő), mert látnom kellett a függöny mögül; jelenlétemmel fedeztem őket; szűrsz, mondta Kató, és belemarkolt a férfi hajába, szúrlak, dörmögte Kovács Ferkó. Én voltam a szakör, egy személyben a modellező és színjátzó; úgy tetszett, mintha bolháznák egymást a fül mögött; Fernutti lapátforma tenyere a spicli feszes szoknyáján nyugodott.

Zsenko, a bohóc ott leskelődött a közelükben. Megbocsátható. Imádkozta Mirandellát. Ment utána a tekintetével, követte rajongó hűséggel, tompa, hangtalan vágyakozással, reménytelen lelkesültséggel, és muzsikával, ha csak tehetette, muzsikával, a szájharmonikákból életre kelő számok számlálatlan sorával. A tokba zárt zeneszerszámokat egy mocskos vászonzsákban örökösen magával cipelte. Kifogyhatatlan volt Zsenko zenéje, végeérhetetlen, csodálatos forrás, Fernutti cirkuszának állandó kísérője, létfeltétele; egész zenekar egy személyben. Zsenko harmonikázott és dobolt, de hegedült is, és mindezt egyszerre, villámgyorsan váltogatva ijesztően óriási ajkai közt a különféle méretű és hangszínű harmonikákat. Ha nem játszott éppen, akkor is mozgatta, húzgálta, remegtette húsos száját. Ideges, vonagló lényként szinte külön életet élt ez a száj a szőrtelen, fakó arcon. A szemöldök vékony, nőies vonalat rajzolt a lapos és széles orr fölé. Alatta apró, barna szemek csillogtak, egy kutya szomorú szemei. Haja nem volt Zsenkónak, de nem azért, mert kopaszra borotválta a fejét, egyszerűen nem nőtt rajta egy szál se, soha. Se haj, se szőr, sehol. A bőre azonban, mintha csak kárpótlásul, vastag volt és erős, a fején szinte megszarosodott. Zenélés közben nagyokat csapott nyitott tenyerével a feje tetejére, mint valami cintányérra, ez mindig jó tréfának, hatásos mulatságnak bizonyult, dőlt a hallgatóság Zsenko csattogó koponyájától. S mindehhez a bohóc nem tudott beszélni. Hangot adni igen, de szavakat mondani nem. A figyelmes szemlélő azt gondolhatta volna, hogy Zsenko akarja is ezt a némaságot – de ki figyelt rá? A közönsége legfeljebb, amíg voltak még előadások. A diplomá előtti téren. A sarki művelődési házban. Zsenko tudta, hogy Mirandella bolondul Fernuttiért, s azt kívánta: ne legyen hiábavaló ez a vonzódás. Szinte keríteni próbált a táncosnőnek. Leskelődött, s mikor megértette, hogy Mirandella elmegy Almánióval, első gondolata volt, hogy velük tart, elszegődik a Zéróba, de tudta, hogy hiába ajánlkozna, oda ő nem kell; s nélküle szétesik a cirkusz... Mirandella nélkül meg ő esik szét, elnémulnak a harmonikái, s akkor nem marad más hátra, mint... Már látta is himbálózni élettelen testét a sátor nyikorgó rúdján, látta az aprócska újsághírt: „Zsenko, a Fernutti-cirkusz néma bohóca fölakasztotta magát.”

A pályamunkások közt is volt egy szájharmonikás. Semmi köze Zsenkóhoz, és nem is akarom, hogy legyen. Az ilyen megfeleléseket jobb határozottan elhárítani. Nem túl határozottan, persze, mert az is visszaüt. Az ember belekezd egy történetbe, és mindennek jelentése támad. Bele se kezd, csak benne van. Megy a mese, nincs a mesénél nagyobb menő. (Két fehér, előmeredő.) Fonyó Szepinek vörös képe volt, vörös haja, sok szempője; az anyja sváb, az apja cigány; ez ritkaságnak számított. Az anyja családjával lakott, mert egyik lába rövidebb volt, mint a másik, erősen sántított, nem tarthatott apjával, aki a világot járta. Szepi, te hajtsd a kocsit, mondta Óvári Pali, a csa-

pat legöregebb munkása, neked lábra áll. Szepe odatérdelt és hajtott. Fél kézzel kapaszkodott, a másik kezével a szájharmonikát tartotta és fújta rendületlenül; szállt a pályakocsi, suhogtak két oldalt a zselici erdők. Az öreg csóválta a fejét, megfulladsz, gyerek, aztán az lesz a tied. De nem fulladt meg. Bírta. Úgy szúrták agyon a homokszentgyörgyi búcsúban, évekkal később. Ján, az akkori Ján kedvelte őt. Ez a mostani semmit sem tud róla. Egyszer majd elmesélem neki a Sánta Szepe teljes történetét, legalábbis annyit, amennyit én tudok. Amennyi elmondható.

Kalwansky motozást hallott, másféle zajt, mint az éjszakai szél hangjai. Rumbolassau mellett a hosszú évszázadok alatt annyira kifinomult a hallása, hogy a neszekből többet értett, mint más a szavakból.

- Ki az, és mit akar? - kérdezte Kalwanski, és megragadta tiszafából készült botját.

- Ján vagyok, a tizenkét éves! - hangzott a válasz.

- Tizenkettő? Na ne mondd!

Ekkor megszólalt a park másik széléről a templomtorony órája, és elkongatta a tizenkettőt.

- Nem én mondom! - kuncogott Ján.

Kalwanski elismerően biccentett, krárogott, de a hangja nem lett barátságosabb.

- És akkor mi van?

Nem is kérdés volt ez, inkább megállapítás vagy elutasítás. Fehér vas-széken, homályos pokrócba burkolózva ült az agárfejű Kalwanski, hosszú haja, szakálla, bajsza ezüsten csillogott a holdsütésben, a vastag botot homlokához döntötte, markolta erősen.

- Te vagy a Rém? - puhatolózott Ján.

Ezt még senki sem kérdezte Kalwanskitól. Tekintetét belefúrta az előtte imbolygó vékony alakba: szandál, nadrág, trikó, elálló fülek. Az arca árnyékban. Ki ez?

- Hány éves vagy? - faggatózott Ján tovább.

Kalwanski meghökkenett. Próbált goromba lenni, mogorva kutya.

- Tűnés innen, vagy leharapom az orrodát!

- Nem te vagy a Rém!

- Akarsz egyet a nyakadba?

- Te Kalwanski vagy - mondta Ján kedvesen. - Azért tudom, mert hallgatóztam. Nem haragszol?

Kalwanski előre dőlt a fehér széken, a pokrócot összebb húzta magán. A botot most is homlokához szorította, a bot és hosszú, egyenes orra, hosszú és sovány arca a mélyen ülő szemekkel szoborszerűen merevnek látszott, a hangja fenyegetően megerősödött.

- Na, akkor tudsz már eleget! Pusztulj innen!

Tűzet fog okádni, gondolta Ján. Füst csap ki a fülén és az orrán. A bot megmozdul, kigyó lesz belőle, és akkor neki futni kell. De nem. Kérdezhetett még.

- Most mit csinál a Rém? Alszik?

Kalwanski ekkor hátrarúgta a fehér széket, ledobta magáról a pokrócot, és ki egyenesedett. Kétszer magasabb volt a kisfiúnál s a fekete, szoros, kezeslábas ruha ijeszten vékonynak mutatta.

- Muszáj neked megvárni, hogy rádhúzzak egyet?

Suhogott a tiszafából faragott bot, Ján megjáé, de úgy érezte, hogy a másik nem üti meg.

- Ne, Kalwanski, ne. Engedd beszélni a fiút.

Ján szíve annál is nagyobbat dobbant, mint amikor először hallotta a Rém nevét. A hang felé fordult, a sötétség felé, de hiába meresztgette a szemét, semmit se látott. Kalwanski morgott valamit, fölállította az eldölt széket és a pokrócába burkolózza visszaült helyére; botját a homlokához tette. A Rém újra megszólalt.

- Mit akarsz tudni, Ján?

Azt akarom tudni, hogy az utánjárás mire visz. Visz vagy viszem. S hogy mi van a Liberátorok bűgásában, meg a fekete teve hátán? Ezt már ötvenhat tavaszán is szerettem volna tudni, a Rózsák terén, a kollégium sarokszobájában. Ott szólt a magnóról hozzám az énekesnő: „Mit visz, mit visz a karaván, sivatag forró homokján? Mitől görnyed a sok teve háta, mi van a fekete teve hátán?”

Ján fejében ezer kérdés forgott, de csak a Rém hangjára tudott figyelni. Távoli, rekedtes moraj, mintha egy lefedett dobozból jönne. Papírdobozból. Befészkelte magát, a réseket finom faforgáccsal tömte ki, mégsem mondható valami kényelmes helynek. Mindegy, most ott van, onnan beszél. Csöppet sem volt félelmetes, inkább szomorú, vagy talán fáradt. Ötezer év nem csekélység.

- Szeretnélek látni! - mondta a kisfiú.

„Festőművész szeretnék lenni!” - mondtam a ragyásképu igazgatónak, és lehetetlen volt nem látni megrökönyödött arcán azokat a vonásokat, amelyek a modellező szakkör szobájában ültek ki rá, mikor Kovács Ferkót próbálta észhez téríteni. Próbált engem is. Sok baj volt velem akkoriban, a hangok megbolondítottak, a hangok este úgy jöttek, mint a Liberátorok, mintha el akarnák söpörni a vasúti órházat. Megtapadtam a sárga ágybunkerben, a csíkos dunnadomb alatt, fejemet a vánkos fehér bozótjába fúrtam, és vártam a Piros Vadászt. A sánta Szepi valami tanfolyamra ment Pécsre, azt mondták, hogy káder lesz belőle. Meg kellett valakivel osztani a titkomat. Mit ér egy titok, ha nem tud róla más, legalább egy, hogy beszélni lehessen róla. Wendler Miki, a sarki boltos fia, osztálytársam volt, sakkozni és kártyázni járt hozzánk az órházba. Szólt nekem, hogy alakított egy bandát, lépjek be én is. Akkor megmondtam neki a Piros Vadászt. Miki nem hitte, hogy lóháton jött és egyedül, ugyan, mondta, ne mesélj már, s fitymálva közölte: csakis a katonák egyike lehet, egy katona, egy közönséges piros vagy kék lovas, egy ruszki, na, ismerd el, hogy az! Csipőre tett kézzel álltam Miki előtt és megvetően néztem rá. Látta az arcomon, hogy a Piros Vadásznak semmi köze a gyakorlatozó katonákhoz, akik már harmadszor mentek át a falun, és a Dráva irányába nyomultak autón, tankon. Elbizonytalanodott Miki, kérte, hogy akkor meséljek, mondjam el, de én csak ráztam a fejemet és azt válaszoltam: egy szót se. Érted, Miki? Senkinek, egy szót se. Ezt mondtam, erre pontosan emlékszem, de azt nem hallom, hogy milyen hangon mondtam, nem hallom a tizenkét éves hangomat. Mikiét hallom, ahogy csúfolódva, sipító hangon, mint valami boszorkány, azt válaszolja, hogy: ugyan! Azt hiszed, beveszem neked a Piros Vadászt? Azt hiszed? Ha nem, nem; vontam meg a vállamat flegmán; Miki el sem tudná képzelni; erről meg voltam győződve, ez erőt adott. Befutott a kaposvári személyvonat, a négyhuszonnégyes mozdony megremegettette a hármas bakterházat, gőzfelhőbe burkolta a rövid szerelvényt. Mikor eloszlott a fehér páragomoly, a vonat alsó lépcsőjének támaszkodva, hosszú kezét kétoldalt mélyen lelógatva, ott állt a Piros Vadász. A kezét néztem, mert nem volt rajta kesztyű, csak a kezét, a hosszú és fehér, már-már nőies ujjakat. Olyan csüggedten, különös és magányos élőlényekként hullottak alá a fekete revolvertáskák mellett, mintha se szándékukban nem állna, se kedvük nem lenne soha többé, hogy megmozduljanak. A vonatablakok, mint egy sortűz, hirtelen felszaladtak, az ajtók becsapódtak, a négyhuszonnégyes meg-rántotta a kocsikat.

- Ugyan, Ján! - mondta a Rém a sötétség mélyéből. - Ne gondoldj semmi különösrre.

„Csalás!”, villant át a fiún, de aztán elhessegette gyanakvását, én meg elvigyorodtam, hogy ez a „Rém” Wendler Mikire emlékeztetően ugyanozik. Ján közben megnyugtatta magát: egy igazi cirkuszban nincsenek csalók. Mégis megkérdezte:

- Rém vagy te egyáltalán?

Belépsz vagy sem, erőszakoskodott Miki másnap, és ő is mondott egy titkot: a templomkertben lesz a találkozó. Belépsz? Vonogattam a vállam, hogy nem hiszem, nem nagyon, nekem ott van a... tudod? De erről: csönd! Miki elvörösödött, gúnyosan nevetgélt, és azt mondta, hogy felőle akár a fenekébe is fújhatok a Piros Vadásznak, én meg ráförmedtem, hogy hallgass, érted? ne mondd ki a nevét, erről az egyről ne pofázz! Mit vagy úgy betojva, sipított Miki, azt hiszed, érdekel valakit a hülyeséged? A tisztelendőt például érdekelte, mert lázasan nyomozott, hogy ki firkálta be piros krétával az orgonát, rögzítve és ábrázolva a mindenki által jól ismert mondókát, hogy pina, fasz, együtt basz, bár ezt így nem mondta ki a tisztelendő úr, csak kerített, kerített óvatosan, hogy mondd meg szépen, gyermekem, ugye te fujtattál az orgonán a tanító úrnak vasárnap, ugye, te voltál, gyermekem? Én voltam, én voltam, de én nem csináltam semmit, így tiltakoztam, most hallom csak, hogy a mea culpa, mea culpa dalmára, ő pedig mosolygott, és folytatta: a litánián is te fujtattál, gyermekem, ugye? Nos, akkor látnod kellett, hogy ki firkált az orgonára, gyermekem, felelj szépen, ugye, te láttad, olvastad a bűnös szavakat, ugye, nézted az undok rajzot, ugye, tudod, hogy ki tette, gyermekem? Én semmit sem láttam, tisztelendő úr kérem, én nem láttam és nem hallottam semmit! Gondolkozz, gyermekem, próbálj emlékezni! Nem akarom, hogy árulkodj, de te sem akarhatod, hogy az orgonát szemérmetlen szavak és rajzok megszenteltetésük, pfuj, még csak ez hiányzik nekem, gyermekem, pont ez, gyermekem, hogy kikezdjenek, hogy szájára vegyen a falu és vizsgálatot indítsanak, mert a templomban, mint a végében... Ugye, ezt nem akarod, ezt nem kívánod nekem, hogy a barátod miatt én tartsam a hátam, hogy följelentsenek és bezárják a templomot, mert a te barátod... Nos, ki is a te barátod, gyermekem? Az én barátom, dadogtam... Nem, nem! Mi az, hogy: nem? És miért: nem? Mi az a nem? Miért gondolod, gyermekem, hogy azt kell mondanod: nem? Ki a te barátod? Az én barátom a Wendler Miki, szóltam, de ahogy kimondtam, tudtam, hogy ez nem igaz, és kiáltva tettem hozzá, hogy ő sem csinált semmit, jól van, mondta a tisztelendő, én elhiszem neked, de arra kérlek, hogy gondolkodjál, gyermekem, és válaszolj nekem, hogy ki a barátod még... Wendler Miki és... Felelj szépen, hiszen úgy szólhatsz hozzám, mintha a gyóntató székben térdelnél; én nem erőltetek, én tudom, hogy te tiszta szívű kisfiú vagy és nem hazudsz nekem, nem akarsz rosszat, és azt is tudom, hogy te nem csináltál semmi rosszat, de ez kevés, gyermekem, édeskevés, neked segítened kell, ellene kell mondanod a gonosznak, ahogy megfogadtad... Gondolkozz ezen, gyermekem, és válaszolj, ne feledkezz el rólam, gyermekem! Megértetted, hogy mit akarok tőled, gyermekem?

Megértettem, és bántott, hogy a tisztelendő prédikációja közben a fülemben szakadatlanul harsogó dalra is figyeltem, és az járt az eszemben, hogy a „szép gyermekem, jöjj ki a rétre, hol traktorok hangja zenél” ugyanazt mondja, mint a pap, „indulj velünk, örülj velünk, te hű barát!”, el kellett mennem a templomkertbe, hogy figyelmeztessem Mikit, a bandát; elmentem, lefogtak, megverték, árulónak neveztek, Miki ököllal az arcomba vágott. És akkor következett az igazgató a szuszogó, hörgő hangjaival, de az én fejmosásomba nem kevert disznó szavakat, pedig vártam, mennyire vártam.

Te aztán szép kis alak vagy, támadt rám az igazgatói irodában, veled aztán kinn vagyok a vízből, mondhatom, egy rajvezető, a falu egyetlen úttörője, aki megjárta Csillebércet, a nemzetközi úttörőtábor, aki a jótanulási érdemrend tulajdonosa! Mit válaszolok majd, ha megkérdézik tőlem a járásnál, mondja csak, igazgató elvtárs, biztos abban, hogy a legjobb úttörőjét küldte Csillebércre? Mit mondok akkor, mi? Csönd, hallgass! Egy szót se! Ekkor már ordított, de annyit azért kinyögtem, hogy én semmit se csináltam, s ez mintha tovább hergelte volna, vártam a pofonokat, és a mondatok valóban úgy zuhogtak rám, mintha ütött volna, még a karját is lendítette közben: Ki verekedett a templomkertben? Ki alakított álarcos bandát? Ki olvasott ponyvaregényt? Ki firkált az orgonára piros krétával disznóságokat? Csönd! Hallgass! Nem kérdeztelek! Én mindent tudok! A Piros Vadászt is tudom! Ki az a Piros Vadász?... Hallgattam, és arra gondoltam közben, hogy mindent azért nem tud az igazgató; nem tudja, hogy Szombathyt tudom, és ez erőt adott nekem; üvöltő kérdésére, hogy miért nem válaszolok, képes voltam megfelelni: azért, mert azt mondta, hogy hallgassak... Ez valahogy lecsendesítette. Elkomorult, bólogatott. Csak pimaszkodj, mondta dohogva. Nézzék. Még pimaszkodik is. Ide jutottunk. Nem baj. Csak pimaszkodj. Majd én észhez térítelék azért, barátocskám. Engem nem fogsz lejártni. Mi áldozunk rád, dolgozunk érted, ki-tüntetünk téged, és te, ahelyett, hogy hálás lennél, bandát szervezel, disznóságokat firkálsz, verekedsz. Ki az a Piros Vadász? Védekeztem, hogy becsaltak a templomkertbe és megtámadtak; mutattam zúzott arcomat. Megtámadtak, sóhajtott az igazgató. Tele-tömted a fejed ponyvaregényekkel, nem szégyelled magad? Milyen ember lesz belőled? Hogyan tartod majd el a családodat felnőtt korodban? Egyáltalán, mi leszel te felnőtt korodban? Ekkor válaszoltam, hogy festő, és amikor értetlenül meredt rám, magyarázni próbáltam: festőművész! Bólogatott, nyögött, hogy érti. Ide figyelj, barátocskám, sóhajtott újra, és mellemen megfogva az inget, közel húzott magához. Én rajtanár voltam, mielőtt igazgató lettem, és amikor annyi idő voltam mint te, én is azt képzeltem magamban, hogy festőművész leszek, éppen ezt, éppen ilyen hebehurgya senkiházi voltam, mint te, de apám megfogta a grabancomat, és azt mondta: mi a biztosítékom, hogy nem halsz éhen, mi? Első a biztonság, te szerencsétlen! Meg kell értened, hogy nincs kibúvó, nincs, meg kell élni, pénz kell keresni, megállni a lábodon... Ijedten pillantottam tornacipős lábamra, a száz kilós igazgatóra, de ő csak mondta tovább: lenni kell valakivé, érted? Muszáj. ...Festőművész?! Nézz meg engem! Művészkedni ráérsz aztán is, barátocskám. Én is festegetek szabadidőmben. Nem adtam föl az elképzeléseimet, és vannak terveim... Igen... Mit bámulsz, mi? Takarodj innen, mert letépek a füledet!

- Ötezer éves vagyok - mondta Rumbolassau Jánnak. - Fernutti nem hazudik, s ha ő Réznek nevez, akkor tudja, hogy miért teszi. Ötezer év lenyomata van az arcomon, Ján, és Fernutti szerint ez csak réműletes lehet az embereknek.

Nekem is az volt. Ez az egész, ahogy görgött velem, és megfeleléseivel egyre szélesebb mederben hullámozott. Mintha az új motívumok, képek, sejtések, szereplők, például ez a francia mágus a sötétségből, a kapcsolódások minél távolibb és rejtelmesebb, az egyszer már megértett vagy érteni vélt dolgok minél finomabb és mégis lényeges módosításaival próbálnának létüknek formát, helyet teremteni. Mintha ez az ötezer éves ember szőné a szálakat - de miféléket? Most már nagyon erősen nyitva kell tartani a szemem!

- Majd meglátod, hogy nem mindennapos látvány... - dörmögte Kalwanski. - Én mondom, hogy nem az!

- Elhiszem, minden szavadat elhiszem! – buzgólkodott Ján.

- Ajánlom is!

- Te sem vagy mindennapos...

Elégedett morgás volt a válasz, és Rumbolassau is, ahogy megszólalt, magyarázkodva dicsérte társát.

- Kalwanskival mi szinte egyek vagyunk, Ján. Ő azonban szerencsésebb nálam.

- Nem vagyok olyan réműletes – helyeselt Kalwanski.

Talán sikerül kicsalogatni a Rémet, gondolta Ján, és lépett egyet a sötétség felé.

- Gyere elől! Ne félj, én már láttam múmiát is!

- Nem félek – lágyult el Rumbolassau hangja. – De megígértem Fernuttinak, hogy nem mutakozom. A szenzációnak titokban kell maradnia.

- Fernutti fizet neked?

- Bennünket nem lehet megfizetni, te ostoba! – csattant fel Kalwanski.

- Akkor meg?

- Nem érted, hogy menj innen?! – emelkedett fel Kalwanski és a botja. – Menj aludni anyádhoz!

- Nincs anyám – mondta Ján.

- Akkor apádhoz!

- Az sincs.

- Akkor akid van, mit érdekel engem!

- Egyedül vagyok.

Kalwanski leengedte a botját.

- Az se érdekel. Semmi sem érdekel.

- Nem? Akkor miért csinálod? – kérdezte Ján.

Nem értették. Senki sem értette. Még apám se, pedig ő is bajban volt, mert nem jegyzett békekölcsönt, és az éjszakai motorvonattal elütött őzeket osztozott a vezetővel és a kalauzzal; a kaposvári főnökség megtudta, és szólt: ohó, elvtársam! Ez fölér egy fekete vágással! Büntett a nép ellen! És szorongatták, hogy vagy jegyez, vagy... De a Piros Vadászról mégsem beszélhettem vele. Miki meg elárult. Talán Kovács Ferkó volt az egyetlen, akihez szólhattam volna, ő soha sem hívott gyermekemnek, sem barátocskának, de hozzá más titok kötött, férfias egyesség, s ő alighanem megtette a magát a háttérben, védett engem. Ő és a spicli Szombathy; barátocskám, hörögte az igazgató, mi lesz veled, ha kicsapunk az iskolából, mi? Az ország összes iskolájából kicsapunk, hiába vagy éltanuló, hiába, érted, hiába.

Kalwanski erre csak hápogni tudott s Rumbolassau szólalt meg újra:

- Jól vág az eszed – dicsérte Jánt. – Megmondom neked, hogy miért csinálom.

- Ha megmondod, akkor tűnj elő a sötétségből... Nagyon szeretném... – szinte könyörgött a fiú. – Megfogadom, hogy titokban tartom, és mindenkinek azt mondom: én nem láttam és nem hallottam semmit!

Ez Ján. Erről akárki ráismerhet. Ebben a pár szóból elővillanó tükörben tetőtől talpig ott van ő, nem úgy, mint Renassa Káta előszobájának ezüst keretes lapján. Némi elégedettséggel hallgattam, s azon kaptam magamat, hogy a kíváncsiság engem is elragad, szorongva lesem a választ, lesem a sötétséget, előtűnik-e a mágus, és mit felel a tizenkét éves ajánlatára az ötezer éves.

- Titokban tartod? Igazán? – krárogott Kalwanski. – Meg vagyunk tisztelve!

- Jól mondja Kalwanski – helyeselt a Rémet. – Ez valóban megtisztelő. Belátom: ha elmondjuk a történetünket, akkor Ján szemébe kell néznünk.

- Mi nézhetünk, de ő ne nézzen!
- Ne dohogj, Kalwanski. Meg kell jelennem.

Szél futott végig a fák tetején, megint az akastyánhegyi szél. A deszkabódé sűrű homályából világosabb, burokforma derengés vált ki s ahogy közeledett Jánhoz, egyre fölismerhetőbb lett egy fölthajtott gallérú, fehéres, bokáig érő holdballonkabát.

- Rumbolassau vagyok, az ötezer éves. Egy nőt keresek, Ján, a neve: Aranyszemű.

A Rém hangja ötezer év mélységéből szólt, és amikor elhangzott a név, Aranyszemű, olyan csend támadt, hogy Ján nem mert megszólalni. Rumbolassau is csak sokára, és nehéz, furcsa zengéssel, lassan formálta a szavakat; a hosszú magánhangzókat, az í-t, az ú-t és az ű-t elvékonyítva, szótagnyira nyújtva ejtette, szinte vonított, mint a tűzvést érző kutyák, s a kisfiú érezte: minden erejét meg kell feszítenie, hogy ez sikerüljön, mintha az élete volna a beszéd, amely azon nyomban megszakad, ha elhallgat vagy rosszul szól.

- „A hold híídján is átmennék, ha szeretnél, Aranyszeműűű; nappali-éjszakai talpakon iramodnék érted, el nem fáradnék soha sem, tudnám az űűutat tehozzád, Aranyszeműűű!” ...Ezt mondtam Aranyszeműnek egyszer... Versbe írtam neki.

- Ez a vers? - kérdezte Ján.

- Talán nem tetszik? - hördült föl Kalwanski.

Ján csitítóan intett, és tovább faggatta Rumbolassaut.

- Aranyszemű... de szép! És mit válaszolt?

- Hogy menj - sóhajtott a Rém. - És jöjj. Hogy tiéd leszek, ha átmész a hold híídján!

- Komolyan vette! - vakkantott Kalwanski.

- És? - kérdezte a kisfiú. - Átmentél?

- Most aztán tűnés! - ordított a tiszafabot tulajdonosa, de Rumbolassau megint segített.

- Maradj, Kalwanski. Kérdezzen csak.

- Akkor meg válaszolj!

- Még nem mentem át a hold hídján, Ján. Sok-sok évig azért nem, mert nem volt meg a képességem. De ma már megvan. Ha megtalálom a hold hídját, beváltom a szavam. Azért társultam Fernuttihoz, mert azt remélem, hogy így előbb rátalálok.

- Bejártuk már az egész világot, az biztos - dörmögött Kalwanski. - Nincs olyan hely, ahol mi ne lettünk volna.

- És mégsem találtátok meg a hidat?

- Nem - mondta Kalwanski, és elfelejtett gorombáskodni. - Se híd, se hely. Elfogyott. Vagyis hát, meg se volt.

- A cirkusz a végső, ahol még remélhetek, Ján; a cirkusz, és nincs tovább.

Az utolsó szavakat már suttogva mondta a Rém. Elfáradt vagy elérzékenyült, gondolta Ján, belemerült a csöndbe, sötétségbe. Megpróbálta elképzelni Aranyszeműt, aki ötezer éve várja Rumbolassaut. Aztán a hold hídját, ami bizonyára fehér, vagy ezüst talán, vagy más-milyen; de milyen? A Hold mezítláb sétál rajta egész éjjel oda meg ide. Aranyszemű ott áll, és várja Rumbolassaut... Ján hátrált, lassan kihátrált a képből.